
ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 351:332.8

Л. М. Мекшун, к. е. н., доцент

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РЕФОРМУВАННЯ УПРАВЛІННЯ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Анотація. Досліджені державні програми реформування житлово-комунального господарства (ЖКГ) в Україні з аналізом їхньої послідовності. Розкрито розподіл повноважень між органами влади стосовно управління ЖКГ в контексті процесів децентралізації. Показано, що метою їхньої діяльності є реформування господарства шляхом зміни організаційно-економічних відносин та удосконалення системи управління для задоволення потреб населення і господарського комплексу в житлово-комунальних послугах. Визначена роль об'єднаних співвласників багатоквартирних будинків в управлінні власним майном і майном загального користування. Проаналізована можливість створення конкурентного середовища на ринку надання житлово-комунальних послуг.

Ключові слова: реформування, управління житлово-комунальним господарством, децентралізація.

Л. Н. Мекшун, к. э. н., доцент

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РЕФОРМИРОВАНИЯ УПРАВЛЕНИЯ ЖИЛИЩНО-КОММУНАЛЬНЫМ ХОЗЯЙСТВОМ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ

Аннотация. Исследованы государственные программы реформирования жилищно-коммунального хозяйства (ЖКХ) Украины с анализом их последовательности. Раскрыто распределение полномочий между органами власти относительно управления ЖКХ в контексте процессов децентрализации. Показано, что целью их деятельности является реформирование хозяйства путём изменения организационно-экономических отношений и совершенствования системы управления для удовлетворения потребностей населения и хозяйственного комплекса в жилищно-коммунальных услугах. Определена роль объединенных совладельцев многоквартирных домов в управлении собственным имуществом и имуществом общего пользования. Проанализирована возможность создания конкурентной среды на рынке предоставления жилищно-коммунальных услуг.

Ключевые слова: реформирование, управление жилищно-коммунальным хозяйством, децентрализация.

L. M. Mekshun, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

CURRENT TRENDS OF HOUSING AND COMMUNAL SERVICES MANAGEMENT REFORM UNDER DECENTRALIZATION IN UKRAINE

Abstract. The article deals with the issue of Ukraine's Housing and Communal Services (HCS) reforming state projects. The distribution of powers among the authorities in the context of decentralization is elaborated. According to the article, the Housing and Communal Services (HCS) project's development are reforming the economy by altering the organizational and economic relations and scaling up the quality of housing and communal services to meet the resident's needs. The role of condominiums in the management of their own property and public property is defined. The possibility of creating a competitive environment in the housing and communal services market is analysed.

Keywords: reforming, housing and communal sector management, decentralization.

Актуальність теми дослідження. В умовах розвитку ринкових відносин в Україні актуального значення набуває аналіз ефективного реформування житлово-комунального господарства

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

(ЖКГ) з урахуванням процесів децентралізації. На сьогодні в економіці країни відбуваються зміни у зовнішньому середовищі, виникають нові принципи господарювання і вдосконалюються методи управління. Це викликає необхідність пошуку сучасних організаційно-економічних інструментів реформування ЖКГ.

Постановка проблеми. При нині існуючому розподілі повноважень місцеві органи влади позбавлені реальних важелів впливу на стан реформування ЖКГ, але несуть спільну відповідальність за її наслідки. Оголошений владою курс на децентралізацію передбачає удосконалення системи управління на основі передачі більшості повноважень на місця і зростання ініціативи громади щодо вирішення проблем ЖКГ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти функціонування ЖКГ досліджували вітчизняні вчені-економісти, господарники, фахівці у галузі управління, зокрема, В. Бабаєв, В.Вакулєнко, О. Дзядь, Т. Качала, Г. Крамаренко, В. Кукса, С. Мельник, А. Муренко, В. Ніколаєв, Н. Олійник, Г. Онищук, І. Осипенко, Г. Семчук, В. Солодкий, Т. Чижова, Л. Швайка та ін.

Зарубіжні вчені Д. Віккерс, Р. Вон, В. Вікусі, П. Габор, Р. Грін, А. Кумар, Д. Лоран, М. Пардін, В. Шаркі, Д. Яроу та інші в аналізі акцентували увагу на проблемах розвитку ЖКГ в умовах ринку.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Разом з тим, аналіз реформування ЖКГ в Україні потребує подальшого поглиблення та доопрацювання у зв'язку з посиленням децентралізації управління.

Постановка завдання. Головною метою статті є аналіз сучасних тенденцій реформування управління ЖКГ в контексті процесів децентралізації і зростання повноважень місцевих органів самоврядування, що дає можливість виявлення ініціативи громади щодо покращення якості надання житлово-комунальних послуг, прозорості у формуванні тарифів і контролю за використанням коштів та виконанням робіт.

Виклад основного матеріалу. Управління ЖКГ здійснюється на трьох рівнях: загальнодержавному, регіональному та муніципальному. На загальнодержавному рівні відповідальність за діяльність ЖКГ покладена на Кабінет Міністрів України і Міністерство регіонального розвитку, будівництва і житлово-комунального господарства України (Мінрегіон), яке забезпечує формування та реалізацію житлової політики і політики у сфері будівництва, архітектури, містобудування, житлово-комунального господарства, контролю у сфері ЖКГ та архітектурно-будівельного нагляду. Також до функцій міністерства відноситься здійснення державної політики щодо: територіальної організації влади, адміністративно-територіального устрою, розвитку місцевого самоврядування; збереження традиційного характеру середовища населених пунктів; промисловості будівельних матеріалів; благоустрою населених пунктів, поводження з побутовими відходами, поховання, технічної інвентаризації об'єктів нерухомого майна, питної води та питного водопостачання. Мінрегіон створено згідно з указом Президента України № 1085/2010 від 9.10.2010 р. «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» шляхом реорганізації Міністерства регіонального розвитку і будівництва України та Міністерства з питань житлово-комунального господарства України.

На регіональному рівні управлінням ЖКГ займаються Департаменти житлово-комунального господарства регіонального розвитку та інфраструктури облдержадміністрацій, які: беруть участь у підготовці пропозицій щодо формування державної житлової політики, реформування і розвитку житлово-комунального господарства та паливно-енергетичного комплексу, реалізації державної політики у сфері регіонального розвитку та інфраструктури; аналізують стан і тенденції розвитку ЖКГ областей, готують пропозиції до проектів обласних бюджетів щодо фінансування капітального ремонту та реконструкції житлових будинків, регіональних програм розвитку житлово-комунального господарства та благоустрою населених пунктів і подають їх на розгляд облдержадміністрацій.

На муніципальному рівні працюють управління житлово-комунального господарства міських і селищних рад до головних функцій яких належить забезпечення комплексного розвитку житлово-комунального господарства міст і селищ з метою найбільш повного задоволення потреб населення, підприємств, організацій і установ в усіх видах житлово-комунальних послуг, пра-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

вільної експлуатації, ремонту та утримання житлового фонду міських і селищних рад, організації контролю за санітарним станом міст і селищ та за виконанням Правил благоустрою.

Державним регулюванням у сфері комунальних послуг та енергетики займаються національні комісії. Завданням національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики та комунальних послуг, є державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання на суміжних ринках у сфері енергетики, теплопостачання і централізованого водопостачання та водовідведення, переробки та захоронення побутових відходів, сприяння впровадженню стимулюючих методів регулювання цін та ін.

Діяльність ЖКГ в Україні регулюється Законами України «Про житлово-комунальні послуги», «Про державне регулювання у сфері комунальних послуг», «Про відходи», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку» та ін.

Метою діяльності державних органів у сфері ЖКГ є його реформування шляхом перетворення законодавчої та нормативної бази, зміни економічних відносин, технічного переоснащення та модернізації, забезпечення сталого розвитку для задоволення потреб населення і господарського комплексу в житлово-комунальних послугах.

Початком процесу реформування ЖКГ України було прийняття у 1995 р. Концепції розвитку житлово-комунального господарства [1] та Концепції державної житлової політики [2], які лягли в основу розробки трьох Загальнодержавних програм реформування ЖКГ, зокрема, Законів України «Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2004-2010 роки» від 24 червня 2004 р. № 1869-IV (далі – Програма 2004-2010 рр.) [3], «Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2008-2012 роки, проект» (далі – Програма 2008-2012 рр.) [4], «Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009-2014 роки» від 24 червня 2004 р. № 1869-IV в редакції ЗУ №1511 - IV (1511-17) від 11.06.2009 (далі – Програма 2009-2014 рр.) [5].

Аналіз вищезазначених програм дозволив зробити висновок про відсутність плановірності і закономірності в їх розробці. На нашу думку, кожна наступна програма мала б наслідувати досягнення попередніх програм, розвивати їх і доповнювати, виходячи із реалій соціально-економічного розвитку країни. Натомість цілі цих програм дещо відрізняються одна від одної. Так, ціль Програми 2004-2010 років визначена як здійснення державної політики з реформування житлово-комунального господарства, підвищення ефективності та надійності його функціонування, забезпечення сталого розвитку для задоволення потреб населення і господарського комплексу в житлово-комунальних послугах відповідно до встановлених нормативів і національних стандартів [3]. У Програмі 2008-2012 років головним завданням є створення ефективної моделі забезпечення населення доступним, високоякісним і комфортним житлом та здійснення його обслуговування з урахуванням потреб і можливостей людини, що гарантуватиме надійність та високу якість послуг з тепло-, водопостачання, водовідведення і обслуговування житла за умови економічно обґрунтованої вартості таких послуг [4]. Програма 2009-2014 років ставить за мету визначення засад реалізації державної політики реформування житлово-комунального господарства, здійснення заходів щодо підвищення ефективності та надійності його функціонування, забезпечення сталого розвитку для задоволення потреб населення і господарського комплексу в житлово-комунальних послугах відповідно до встановлених нормативів і національних стандартів [5].

У Програмі 2004-2010 років визначені декілька завдань, які не знайшли відображення у наступних програмах, зокрема: удосконалення системи управління житлово-комунальним господарством, пріоритетність інноваційного розвитку в життєзабезпеченні населених пунктів, сприяння науково-технічному прогресу у сфері житлово-комунального господарства. На думку дослідників даної проблеми, зміни останніх років свідчать про ускладнення органів управління ЖКГ та нераціональне розподілення між ними повноважень [6; 7]. Аналіз досвіду реформування ЖКГ у Республіці Білорусь показав, що в країні одним із головних напрямів удосконалення системи управління житлово-комунальним господарством є оптимізація його структури і поліпшення кон-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

тролю за діяльністю. Робоча група по вивченню проблемних питань у даній сфері провела заміри часу на виконання службових обов'язків працівників різних посад. З'ясувалось, що штатний розпис керівних посад в організаціях ЖКГ дуже роздутий. За 2014 рік в галузі було скорочено 33 % працюючих [8]. В Україні існує аналогічна проблема і виникає необхідність пошуків напрямів оптимізації організаційної структури та вироблення адекватного адміністративно-ринкового механізму управління.

На відміну від Програм 2004-2010 рр. та 2008-2012 рр., у Програмі 2009-2014 рр. з'явився новий принцип – спільна відповідальність держави та органів місцевого самоврядування за якісне виконання Програми і забезпечення населення належними житлово-комунальними послугами. При сьогоднішньому розподілі повноважень місцеві органи влади позбавлені реальних важелів впливу на стан реформування ЖКГ, але несуть спільну відповідальність за її наслідки. Оголошений владою курс на децентралізацію передбачає удосконалення системи управління ЖКГ на основі передачі більшості повноважень на місця.

Відповідно до Європейської Хартії Місцевого Самоврядування від 15.10.1985 р., зміст місцевого самоврядування полягає у гарантованому державою праві та реальній здатності самих територіальних об'єднань громадян і сформованих ними органів самостійно та під свою відповідальність вирішувати окрему частину публічних справ, діючи в межах конституції та законів відповідної держави.

Робота по децентралізації почалася з переформатування старої системи управління і адаптації її до нових стандартів. Головною метою реформи децентралізації є скасування районного поділу України, замість кількох десятків районів в області мають бути створені 4-6 повітів. Межі областей, які пропонують називати регіонами не змінюватимуться. Повіти формуватимуться за критерієм кількості населення і компактності, тобто, в кожному повіті може бути від 150 до 400 тисяч осіб населення. Загалом вся Україна поділятиметься на 120-130 повітів. Нижче повіту буде адміністративна одиниця – громада – об'єднання низки сіл, селищ або міст. Концепція полягає в об'єднанні сіл у крупні громади, щоб передати таким утворенням широку фінансову та управлінську автономію. У кожному селі громади з населенням понад 50 людей обиратимуть старост як представників влади у селі. Передбачається, що місцеву владу (виконкоми) будуть представляти посадовці, обрані народом, а не призначені згори. За центральною владою залишаються функції прийняття законів, нагляду за їх дотриманням, гарантування унітарності держави, забезпечення її територіальної цілісності і незалежності, дотримання прав і свобод громадян. Обласні ради виконують стратегічну функцію – планують розвиток регіону. Згідно з соціологічними опитуваннями децентралізацію в Україні підтримують близько 75% українців [9].

Децентралізація управління передбачає зростання повноважень місцевих органів самоврядування у вирішенні проблем ЖКГ та дає можливість виявлення ініціативи на рівні міста та району, але, на сьогодні, не кожна громада має можливість для ресурсного наповнення бюджету. Поки що відсутнє чітке визначення рівня субсидіарності, через що можуть виникати проблеми на рівні громад, районних та обласних рад, які будуть боротися за власну самостійність та можливість управляти за рахунок виділення додаткового фінансування. Субсидіарність передбачає, що питання вирішуються на тому рівні, на якому це найбільш ефективно.

Удосконалення організаційної структури ЖКГ пов'язане зі здійсненням інституційних перетворень і розвитком інститутів самоорганізації споживачів послуг. Це потребує активної ролі насамперед місцевих органів державної влади та місцевого самоврядування. Пріоритетними напрямками реформування системи управління ЖКГ мають стати:

- оптимізація системи управління ЖКГ з метою забезпечення ефективного поточного функціонування та цілеспрямованого реформування багатогалузевого комплексу;
- головним принципом формування всіх програм розвитку ЖКГ повинна бути не тільки концентрація фінансових, матеріально-технічних та інших ресурсів, а також забезпечення законності та планованості їх розвитку, координація діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування;

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

- формування конкурентного середовища на ринку житлово-комунальних послуг шляхом розвитку нових форм управління житлом, ліквідації монополії ЖЕКів, посилення активності громадян як суб'єктів, що несуть відповідальність за утримання та управління будинком.

Ефективність управління ЖКГ залежить від створення та вдосконалення діяльності об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ). Процес налагодження ефективної роботи ОСББ дозволяє залучити пересічних громадян до безпосередньої участі в управлінні власним майном, регулювання рівня оплати комунальних послуг та відстоювання інтересів мешканців перед органами влади і місцевого самоврядування.

Станом на 01.10.2015 в Україні налічувалося 14 328 об'єднань співвласників багатоквартирних будинків, що склало всього 19,13% від загальної кількості багатопверхових будинків країни (74 900 будинки). За січень-вересень 2015 року в регіонах утворено 556 ОСББ [10].

Переваги, які дає власникові житла об'єднання співвласників або обрання управляючого будинком:

- у разі створення ОСББ або призначення управляючого будинком істотно підвищується зацікавленість, відповідальність і, як наслідок, ефективність управління спільною власністю, поліпшується житлово-комунальне обслуговування;

- створення в будинку юридичної особи сприяє вдосконаленню договірних відносин та розвитку конкуренції на ринку житлово-комунальних послуг. Укладаючи угоди, більшість голів ОСББ і управляючі будинками уважно відстежують у документах інтереси споживачів, готують і обстоюють протоколи розбіжностей, відмовляються від неякісних послуг, вибирають компанію на ринку вивезення побутового сміття, обслуговування ліфтів тощо;

- завдяки фінансовому контролю та прозорості використання коштів зростає кількість сумлінних платників;

- учасники об'єднання можуть наперед запланувати заходи для модернізації та ремонту обладнання, всієї будівлі, а також встановлення систем енергозбереження;

- ОСББ має можливість отримати у власність або довгострокове користування прибудинкову територію, що захищає прилеглу земельну ділянку від зведення на ній додаткових споруд тощо.

Не дивлячись на те, що в країні накопичений позитивний досвід діяльності ОСББ, одна з головних причин повільного й суперечливого плину змін в управлінні житлово-комунальним господарством полягає в тому, що реформу впроваджують з ініціативи держави. Тому багато людей не хочуть об'єднуватися в ОСББ і сприймають перетворення як нав'язані й економічно недоцільні.

В Україні 14 травня 2015 року був прийнятий Закон «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку» від 14.05.2015 № 417-VIII [11]. Згідно із законом, перш за все, ліквідується монополія ЖЕКів на надання житлово-комунальних послуг і перекладається відповідальність за утримання та управління будинком на його мешканців.

Незважаючи на те, що закон передбачає серйозні зміни в системі управління житловими будинками, реформування ЖКГ в Україні відбувається дуже повільно. В умовах ринку споживач повинен формувати потребу в житлово-комунальних послугах і ресурсах певної якості та кількості. Необхідно змінити мотивацію: не виробник визначає кількість продукції та послуг, необхідних для мешканців певного будинку, а попит, який формується на його продукцію. ЖКГ більше не може функціонувати в умовах ізоляції від загальноекономічних процесів, які відбуваються в країні. Основою комплексного вирішення питання системного реформування ЖКГ є вдосконалення системи відносин між підприємствами з виробництва і постачання продукції та кінцевими споживачами.

Так для створення ринкового середовища у сфері ЖКГ необхідно допустити на ринок нові підприємства (в тому числі і зарубіжні), які будуть надавати послуги на конкурентних умовах. У багатьох містах України єдиними такими підприємствами залишаються ЖЕКи і мешканці будинків будуть укладати з ними угоди, бо інші підприємства на ринку відсутні. У житлово-комунальному господарстві України зараз функціонує 534 приватних підприємств з утримання житлового фонду. За підсумками січня-вересня 2015 року їхня кількість збільшилась на 19 підприємств у місті Києві (7), Одеській (9), Хмельницькій (2) та Рівненській (1) областях і зменшилась

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

на 10 підприємств у Вінницькій (3), Луганській(3), Кіровоградській (2) та Запорізькій (2) областях. Утворено 57 служб єдиного замовника, що підвищують ефективність роботи комунальних підприємств і функціонує 5 764 житлово-будівельних кооперативів з утримання житлового фонду [10]. В багатьох областях України приватні підприємства або житлово-будівельні кооперативи з утримання житлового фонду не створені. Таким чином, монополія ЖЕКів на надання житлово-комунальних послуг залишається. Умови для розвитку конкурентного середовища практично відсутні.

Висновок. Незадовільний економічний стан підприємств ЖКГ, недостатність інвестицій, низька якість житлово-комунальних послуг, непрозорість встановлення тарифів вимагають реформування господарства на основі децентралізації управління, посилення контролю з боку органів місцевого самоврядування за діяльністю ЖКГ, формування конкурентного середовища на ринку надання відповідних послуг. На нашу думку, сучасними тенденціями реформування управління ЖКГ в Україні є:

1. Оптимізація і раціоналізація організаційної структури управління ЖКГ, яка передбачає збалансування функцій і повноважень між її органами, чіткого розмежування на законодавчому рівні адміністративних повноважень, функцій і відповідальності органів державної влади та місцевого самоврядування в контексті процесів децентралізації. Центральні органи управління виконують функції прийняття законів щодо розвитку ЖКГ і розробляють довгострокові перспективи його реформування в країні, слідкують за дотриманням законів, прав і свобод громадян. Обласні ради планують і контролюють розвиток ЖКГ у межах певного регіону. Місцеві органи слідкують за розвитком житлово-комунального господарства та його інфраструктури в містах і селищах.

2. Зростання повноважень громади у вирішенні проблем ЖКГ і представлення інтересів власників житла і житлово-комунальних підприємств на всіх рівнях управління.

3. Формування у власників квартир і будинків почуття відповідальності за управління власним майном і майном загального користування через створення ОСББ або обрання керуючого будинком.

4. Формування конкурентного середовища на ринку житлово-комунальних послуг шляхом розвитку підприємництва, нових форм управління житлом, залучення іноземних інвестицій.

Література

1. Концепція розвитку житлово-комунального господарства України: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.02.1995 №150 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=150-95-%EF>.
2. Концепції державної житлової політики: Постанова Верховної Ради України від 30.06.1995 № 254/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/F950254.html.
3. Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2004-2010 роки: Закон України від 24.06.2004 № 1869-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dez.at.ua/Zakony/ProgrammaReformirovanija2004-2010.doc>.
4. Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2008-2012 роки: Проект Закону України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=33148.
5. Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009-2014 роки: Закон України від 24.06.2004 р. № 1869-IV в редакції ЗУ №1511-IV (1511-17) від 11.06.2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T041869.html.
6. Віннікова, І. І. Шляхи вдосконалення ефективної системи господарювання підприємств ЖКГ / І. І. Віннікова, С. В. Марчук // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2011. – № 6. – Т.4. – С.208-212.
7. Беззубко, Л. В. Современные проблемы реформирования и развития жилищно-коммунального хозяйства : монография / Л. В. Беззубко, С. А. Ильяшевич. – Донецк: Норд-компьютер, 2009. – 237 с.
8. Мекшун, Л. М. Особливості реформування житлово-комунального господарства у Білорусі і країнах Балтії / Л. М. Мекшун // Науковий вісник Полісся. – 2015. – № 4. – С. 32.
9. Децентралізація влади [Електронний ресурс]: Офіційний український державний сайт. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/> — Назва з тит. екрана. — Укр.
10. Удосконалення системи управління у житлово-комунальному господарстві України [Електронний ресурс]: Офіційний сайт / Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. – Режим доступу: <http://old.minregion.gov.ua/zhkh/zhitlove-gospodarstvo-reformuvannya> — Назва з тит. екрана. — Укр.
11. Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку: Закон України від 14.05.2015 № 417-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 29. – С.262.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

References

1. Kontsepsiya rozvytku zhytlovo-komunalnoho hospodarstva Ukrainy: skhvaleno postanovoyu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27.02.1995 № 150 [The concept of Ukraine's housing and communal services: approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine dated February 27, 1995 № 150]. Retrieved from: [http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=150-95-%EF_\[in Ukrainian\].](http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=150-95-%EF_[in Ukrainian].)
2. Kontsepsiya derzhavnoi zhytlovoi polityky: skhvalena Postanovoiu Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 30.06.1995 [State Housing Policy Concept, approved by the Supreme Council of Ukraine dated June 6, 1995]. Retrieved from: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/F950254.html [in Ukrainian].
3. Zakon Ukrainy «Pro Zahalnodержавnu prohramu reformuvannya i rozvytku zhytlovo-komunalnoho hospodarstvana 2004-2010 roky» vid 24.06. 2004 № 1869-IV [Law of Ukraine "On the State-wide programme of reforming and development of housing and communal services for 2004-2010" dated 24.06. 2004 № 1869-IV]. Retrieved from: <http://dez.at.ua/Zakony/ProgrammaReformirovanija2004-2010.doc> [in Ukrainian].
4. Proekt Zakonu Ukrainy «Pro Zahalnodержавnu prohramu reformuvannya i rozvytku zhytlovo-komunalnoho hospodarstvana 2008-2012 roky» [The bill of Ukraine "On State-wide Program of Reform and Development Housing for 2008-2012"]. Retrieved from: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc_4_1?pf3511=33148. [in Ukrainian].
5. Zakon Ukrainy «Pro Zahalnodержавnu prohramu reformuvannya i rozvytku zhytlovo-komunalnoho hospodarstvana 2009-2014 roky» vid 24.06.2004 r. № 1869-IV v redaktsii ZU № 1511- IV (1511-17) vid 11.06.2009 [Law of Ukraine "On the State-wide programme of reforming and development of housing and communal services for 2009-2014" dated June 24, 2004 p. 1869 № - IV as amended by Law of Ukraine № 1511-IV (1511-17) of June 11, 2009]. Retrieved from: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T041869.html [in Ukrainian].
6. Vinnikova, I.I. & Marchuk, S.V. (2011). Shliakhy vdoskonalennia efektyvnoi systemy hospodariuvannya pidpriemstv ZhKH [Keys to improving municipal engineering enterprises]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky. – Bulletin of Khmelnytsky National University*, 6, 208-212. [in Ukrainian].
7. Bezzubko, L. V. & Iliashevich, L. V. (2009). Sovremennye problemy reformirovaniya y razvitiya zhylishchno-kommunalnoho khoziaystva. [Current issues of housing and communal services reform] Donetsk: Nord-kompyuter [in Russian].
8. Mekshun, L.M. (2015). Osoblyvosti reformuvannya zhytlovo-komunalnoho hospodarstva u Bilorusi i krainakh Baltii [The peculiarities of housing and communal services reforming in Belarus and the Baltic states]. *Naukovyi visnyk Polissia. – Scientific bulletin of Polissia*, 4, 32 [in Ukrainian].
9. Ofitsiynyi ukrainskyi derzhavnyi sait «Detsentralizatsiya vlady». [Official Ukrainian state website "Decentralization of power"]. Retrieved from: <http://decentralization.gov.ua/> [in Ukrainian].
10. Udokonalennia systemy upravlinnia u zhytlovo-komunalnomu hospodarstvi Ukrainy. Ofitsiynyi sait Minrehionbudu [Improving the management of housing and communal services of Ukraine. The official website of The Ministry of Regional Development, Construction, and Communal Living of Ukraine]. Retrieved from: <http://old.minregion.gov.ua/zkhk/zhitlove-gospodarstvo-reformuvannya> [in Ukrainian].
11. Zakon Ukrainy «Pro osoblyvosti zdiisnennia prava vlasnosti u bahatokvartyrnomu budynku» vid 14.05.2015 № 417-VIII [Law of Ukraine "On Peculiarities of Exercising Ownership Rights in Multi-Apartment Building" dated May 14 2015 № 417-VIII.]. (2015) *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Supreme Council of Ukraine*, 29 [in Ukrainian].

Надійшла 03.01.2016